

BEGRIP CHRISTENDOM ISLAM

Nr. 23 Sept.1976

DE LIBANON

Ten geleide

Door omstandigheden is het septembernummer wat laat uitgekomen.

Nu wij dit schrijven (24 sept.), zijn we al aan de vooravond van het feest Aid es Sghir, (= het kleine feest) ofwel Aid el Fitr (het feest van het breken van de vasten) en in het Turks Sjekker beyram genoemd.

Wij bieden aan de moslimgroep onze beste wensen aan van geluk en voorspoed.

Dit nummer zal u iets vertellen over de Libanon, het land dat sinds anderhalf jaar geteisterd wordt door een burgeroorlog. Twee artikelen van witte paters die jarenlang in de Libanon hebben gewoond.

De strijdende partijen worden aangeduid als moslims en christenen, zoals in Noord Ierland gesproken wordt over een burgerstrijd tussen katholieken en protestanten.

Deze aanduidingen zijn een klap in het gezicht voor mensen die zich inspannen om vanuit het geloof in de ene ware God een betere en rechtvaardigere wereld op te bouwen.

Zijn het maar aanduidingen en zit er meer achter?

Of wil God zich "kwetsbaar" opstellen in hen die in Hem geloven en solidair zijn met de kwetsbaren in onze samenleving?

de redactie

LIBANON

" The cedars of Lebanon are the relics of the past centuries and of nature, and are the most famous natural monuments in the world. They know the history of the earth better than history itself". Lamartine

WAT IS ER GAANDE ?

Ongetwijfeld heeft Lamartine in deze wat poëtische verwoording het eeuwenoud en glorieus verleden van de Libanon en de ceders willen omvangen. Dezelfde ceders echter zijn, vandaag wederom de stille getuigen van een historisch geladen moment in de met bloed geschreven geschiedenis van dit kleine landje, nauwelijks één - derde van Nederland, 10.170 km².

Wie de Libanon bezocht, werd misschien verrast door de pracht van z'n natuur, welke ongekende mogelijkheden bleek te bieden aan het toerisme; misschien geboeid door de enorme bedrijvigheid van een intens handels- en bankwezen, de serieuze aanpak van onderwijs of het hoge intellectuele peil.

Libanon, waar het overigens goed leven was, waar men de kunst verstond om , mogelijk bestaande conflicten verborgen te houden voor de buitenstaander of te ontzenuwen op z' n kenmerkende manier "à la libanaise".

Dit kleine land, enigszins in een gedrongen positie tussen Syrië en Israël blijkt tevens een fascinerende legpuzzel te zijn van diverse sterk van elkaar verschillende mensengroepen. Een land dat wonderlijk genoeg een goed uitgebalanceerde eenheid schijnt te vormen en in staat is een onafhankelijk bestaan te leiden. Een land waar zowel christenen als moslims tot de burgeroorlog uiterlijk in harmonie samenleefden.

EEN BEETJE GESCHIEDENIS

Wie Libanon zegt, zegt allereerst "maroniet". Het Libanese bergland is van ouds nauw verweven met de boeiende geschiedenis van verdreven christengroepen, behorende tot de Syrische ritus. Onder de bezielende leiding van één hunner monniken , de H. Maron, verweerden zij zich tegen de opkomende Islam (VIe - VIIe eeuw), teruggetrokken in de onherbergzame kloven van de beroemde QUADICHA. Deze christenen hebben zich hier de eeuwen door kunnen handhaven, ondanks bloedige vervolging, tot in recente tijden. Denken we maar eens aan de uitmoording van 20.000 van hen door de Druzen in 1860. Reeds in 1861 werd deze autonome provincie van Groot Syrië door christenen bestuurd.

Het zal dan ook niemand verwonderen dat het sociale leven en ook het staatsbestel grond en uitdrukking vindt vanuit de religie en het geeft ons tevens een houvast om iets van de huidige situatie te begrijpen. De Libanese monniken hebben door hun hoog intellectueel en cultureel niveau mede bijgedragen tot deze mondigheid van de christenen. Frankrijk, dat in 1922 na de val van het Ottomaanse Rijk, mandaat kreeg over deze Syrische provincie, speelde hierin ook een voorname rol onder meer door de inplanting van menige onderwijs instelling, zowel van paters, broeders als van zusters.

Ongetwijfeld hebben deze instellingen er mede toe bijgedragen dat de christengroep zich op het Westen richtte, in tegenstelling tot de Libanese moslims, Shi'iten, Soenniten of Dru-

zen, die gevoeliger bleven voor hun kulturele achtergronden en meer verwantschap onderhielden met de omringende Arabische wereld.

Niettemin maakte het Libanees genie het mogelijk dat deze twee meest voornamelijk bevolkingsgroepen in één staat samenleefden.

BEWUSTWORDING

Tot voor kort maakten de christenen de meerderheid uit, thans schijnen de Shi'iten de numerieke meerderheid voor zich op te eisen; te samen met de Soenniten en de Druzen vormen zij zeker de absolute meerderheid (60%).

Al meer en meer deden zich wrijvingen voor en sociale ontevredenheid, spitste zich toe. Zij die tot dan toe geen gelijke kansen hadden gekregen om zich kultureel, sociaal of wel politiek op te trekken gelijk aan de christenen en zich mede bewust werden van hun meerderheid drongen daarom aan op de nodige hervormingen van de zeer traditionele samenleving. De Shi'iten vonden hun woordvoerder in hun geestelijke leider, Imam Moussa Sadr, terwijl de vanouds zeer invloedrijke politieke oppositieleider, de voormalige minister Kamal Joemblat, zich het lot van de minderbedeelde moslimbevolking en een kleine christenminderheid aantrok, alhoewel hij zelf Druze en een groot feodaal is.

Er bleken aan deze uiterlijk zo voorbeeldige samenleving van christenen en moslims dus nogal wat haken en ogen te zitten.

Er ontstonden spanningen en een onbehagelijk gevoel werd steeds meer voelbaar. Lokale incidenten bleven niet uit. Bij dit soort incidenten raakten de provincies steeds meer betrokken.

BEROERING

De eerste manifestaties van ontevredenheid over de centrale regering in Beiroet, vonden plaats in het zuiden onder de overwegend moslim bevolking die, op sociaal en economisch gebied achtergesteld, bovendien de klappen moest opvangen van de represailles vanuit Israël, als antwoord op de guerrilla activiteiten van de Palestijnse verzetsstrijders.

Een andere aanleiding tot betogingen was een project om een proteïnefabriek te vestigen in Saida (Sidon) waarvan de uiteindelijke winsten dreigden te worden gemonopoliseerd door enkelen, onder wie oud-president Camille Chamaoen, een christen dus. Ook in politieke kringen werden de opposities merkbaar en het bijna aflopend ambtstermijn van president Soleiman Franchié, maroniet, kondigde een bewogen einde aan.

DE AANWEZIGHEID VAN DE PALESTIJNEN

De 450.000 in Libanon gevestigde Palestijnen - wie zal het juiste cijfer kunnen noemen? - daagden eveneens volk en regering uit door hun ongecontroleerde terreuracties vanuit het Libanese grondgebied in noord-Israël. Weliswaar werden de Palestijnse activiteiten nauw omschreven in het verdrag van Caïro 1969, alsook de Palestijns-Libanese betrekkingen, niettemin bleven voornamelijk de christen leiders waarschuwen tegen de meer en meer voorkomende provokaties van Palestijnse zijde in en rond de hun toegezegde enclaves of operatie-gebieden.

Toonaangevende politieke leiders, zowel christen als moslim, en met hen enkele geestelij-

ke leiders van gezag: Patriarch Anthonius Petrus Khoreich van de Maronieten, de Mufti van de Republiek, sheikh Hassan Khaled, Imam Moussa Sadr e.a. stelden alles in het werk om de dialoog gaande te houden ondanks de zich steeds scherper stellende standpunten. Het buurland Syrië, als het ware de tweelingzuster van de Libanon, volgde geïnteresseerd de ontwikkelingen en bood haar diensten aan om te trachten de geschillen bij te leggen op vreedzame wijze.

Ontmoetingen van politieke leiders met de Syrische president Hafez-El-Assad en zijn minister van buitenlandse zaken, Khalil Khaddam, kenden enkele spectaculaire hoogtepunten o.m. met Soleiman Franchié, president van de Libanon, met Pierre Gemayel christen, faalangstenleider, met Kamal Joumbat e.a.

DE BURGEROORLOG

Toch zal de 13e april 1975 de Libanese geschiedenis ingaan (en die van het Midden-Oosten) als het begin van een barbaarse, onbarmhartige burgeroorlog, die nu reeds 16 maanden voortduurt. Een ieder zag aanvankelijk de noodzaak van diepingrijpende veranderingen in, om aan de bestaande sociale wantoestanden een halt toe te roepen, en men was het er in principe mee eens de Palestijns-Libanese betrekkingen positief te herzien, toen een ongelukkig incident (of was het moedwillige provocatie?) het land in vuur en vlam zette. Twee partijen stonden tegenover elkaar die sindsdien ten onrechte betiteld worden met rechts georiënteerde christenen en links georiënteerde moslims. Beiden streven naar een zelfde doel zij het langs verschillende wegen.

DE CHRISTEN MILITIES

Het gezag van de regering en het leger was door verregaande corruptie en belangenpolitiek ondermijnd. De bestaande partijen namen gaandeweg hun plaats in met ieder hun eigen paramilitaire beweging. Zo hebben de invloedrijke, traditionele christenleiders ieder hun eigen volksleger: de oud-president C. Chamaoen, Pierre Gemayel, president Franchié en sinds kort onder leiding van de Libanese schrijver en dichter Said Akl, de "Bewakers van de ceders".

Deze laatste groep noemt zich apolitiek en voorstander van een authentieke, niet Arabische, Libanese cultuur o.m. door uit het land alle niet Libanese elementen te verwijderen, waaronder de Palestijnen. Verder heeft nog de Armeense volksgroep haar eigen Landweer.

.....EN DE MOSLIMS?

De moslimleiders verkeren niet in dezelfde gunstige positie als de christenleiders om een volksleger op de been te brengen. Zij rekenden aanvankelijk op gelijkgezinde elementen uit het officiële Libanese leger. Dit werd een feit door de afscheiding van een deel onder aanvoer van luitenant Khatib. Ook als overtuigde verdedigers van de Palestijnen, wisten zij de sympathie te winnen van Arabische staten als Irak, Libië, Algerije.

Men schermde in die eerste periode veel met de zogenaamde inmenging van het Internationaal Socialisme aan de zijde van de linkse partij, in feite werd het Palestijnse volk weer eens gemanipuleerd.

De moslims, opkomende zowel voor hun eigen nationale belangen alsook voor die van de toch maar steeds weer aan banden gelegde en onderdrukte Palestijnen, verzekerden zich

aldus van de militaire steun en zo werden min of meer puur interne Libanese aangelegenheden een internationale kwestie, zonder dat een van de partijen het op internationaal vlak wilde gooien: geen inmenging van de Arabische Liga, noch van de Verenigde Naties.

DE STRIJD OM DE PALESTIJNSE KAMPEN

Waren de christenen in het begin militair sterker, al spoedig moesten zij de eerste grote nederlaag incasseren - slag om de Grote Hotels. Zij gingen meer aandacht besteden aan de neutralisering van de Palestijnen en de van buitenaf geïnfiltreerde elementen in de z.g.n. kampen. Begonnen werd met de zuivering van het (overwegend christen)kamp van DBAYE, ten noorden van de hoofdstad, alsook de QUARANTAINÉ, mede om de weg open te houden tussen Beiroet en de drie christelijke provincies ten noorden van Beiroet, METN, KESROUAN en IBAIL.

De brutale reactie kwam prompt: plaatsen als DAMOUR en JIYE tussen Beirouth en Saida werden aangevallen en honderden christenen afgeslacht, duizenden verdreven. Daaraan deden 19 linkse organisaties mee, waarvan 11 Palestijnse splintergroepen.

Daarop volgde een laatste poging tot een gesprek. Op 11 maart trachtte brigade-generaal Ahdab door een politieke forcing de president Soleiman Franchié te bewegen af te treden. Deze laatste werd immers als verantwoordelijke aangewezen voor de ellende. Ook die poging mislukte, evenals de verkiezing door het Parlement van een opvolger in de persoon van ELIAS SARKIS.

In het veld consolideerde eenieder zijn posities, waarop de massale aanval begon van de Kampen JISR EL-BACHA, TEL ZA'ATAR en de volkswijk NABAA.

Het bolwerk TEL- ZA'ATAR en als het ware 't laatste symbool van de Palestijnse verzetsbeweging werd tenslotte genomen op 13 augustus 1976.

SYRISCHE OMMEKEER

Menigeen heeft zich verwonderd over de spectaculaire ommekeer van Syrië in zijn politiek t.a.v. de Libanese burgeroorlog.

Als moslimstaat stond zij aanvankelijk achter de eisen van de moslimbevolking alsook achter die van de Palestijnen. Toch zijn er twee redenen aan te wijzen die deze ommekeer zouden hebben beïnvloed en die we hier wel willen geven, zij het onder alle voorbehoud.

1) Syrië schommelt op het moment tussen het extreme blok van landen als Irak, Libye, Algerije, e.a. en een minder extreem blok van landen als Jordanië, Egypte, Saoedi-Arabië. Zij heeft rekening te houden met Israël en de lastige buurman Irak.

Het in Syrië aan de macht zijnde bewind van President Hafez El-Assad is dat van de Ala-wieten, een moslim-minderheid te midden van een Soennieten meerderheid. Wanneer de linkse socialistisch georiënteerde partij in de Libanon aan de macht zou komen, dank zij de hulp van de Palestijnen, hulp van Irak en Libië, zou het wel eens gedaan kunnen zijn met de macht van president al-Assad.

2) Syrië zou de aangewezen partij zijn in dit konflikt om een "plan" uit te voeren van een Balkanisering van het Midden-Oosten, te beginnen bij de Libanon. Als compensatie van het

verlies van de Golan-hoogte zou haar de vruchtbare BEKAA-vlakte in de Libanon ten deel vallen.

Het Zuiden zou aan de Palestijnen komen, een ander deel aan de moslimbevolking en de reeds genoemde drie provincies ten noorden van Beiroet aan de christenen. Op langere termijn zou een dergelijke oplossing gevonden worden voor de andere minderheden zoals Alawieten, Armeniërs en Koerden.

WAANZIN OF WERKELIJKHEID ?

Dat er al meer en meer stemmen opgaan voor een andere vorm van samenleving in de Libanon, zal niemand ontgaan zijn. Reeds in de door de partijen bezette gebieden staan we voor een interne autonome administratie wat betreft voedsel- en gasvoorziening, gezondheidsdienst, veiligheid enz.

In de huidige situatie waarin zoveel leed en onbegrip de geesten onverzoenlijk uit elkaar hebben gedreven, moet er gezocht worden naar andere mogelijkheden; sommigen zeggen in de vorm van een "confederatie", anderen voorspellen een "gedecentraliseerde" staat.

.....EN NU ?

Het is onmogelijk een zo volledig mogelijk en objectief beeld te geven van wat zich in de Libanon afspeelt. Naargelang het standpunt dat men inneemt en persoonlijke bewogenheid, zal men gevoeliger zijn voor zeer bepaalde facetten, alsook voor bepaalde argumenten. Blijft echter de vraag of een politiek van "verdeling", - vaak een verscheuring -, de enige weg is om internationale of nationale geschillen op te lossen

Br. Joh. Baars w.p.

- LIBANON - II

Om iets van het hedendaagse Libanon te begrijpen is het misschien nuttig iets meer over zijn geschiedenis te weten.

Allereerst: de Libanon in haar huidige gestalte dateert pas van 1918, na de val van het Turkse Rijk en de verdeling van het Midden-Oosten onder de Grootmachten.

Vóór die tijd heeft Libanon nooit als afzonderlijke staat bestaan. Sinds de tijd van de Feniciërs maakte de Libanon deel uit van elkander opvolgende grote rijken die het Midden-Oosten beheersten: Perzen, Alexander de Grote, Romeinen, Arabieren, Turken.

Met haar hoge, ontoegankelijke bergen was deze streek bij uitstek geschikt als toevluchtsoord voor minderheidsgroepen, waarvan de Maronieten en de Druzen in de Libanon van vandaag afstammen.

De Maronieten vestigden zich in het gebied ten noorden van Beirouth. Deze groep christenen was ontstaan tussen de 4e en de 6e eeuw in de omgeving van Antiochië, in Syrië. Zij gingen op de vlucht, toen zij, beschuldigd van ketterij, vervolgd werden door de officiële Byzantijnse Kerk.

Zij vestigden zich na enige omzwervingen ten slotte in de vallei van de Kadisha (Heilige Vallei). Van hieruit breidden zij langzaam hun invloed uit naar het zuiden.

Ten zuiden van Beiroet kwamen zij in aanraking met een andere groep die in de bergstreek een toevlucht had gezocht.

De Druzen - Deze groep vindt zijn oorsprong in het Egypte van de 10e en 11e eeuw. Een van de Kaliefen uit de Dynastie van de Fatimieden -al-Hakim verklaarde op een gegeven ogenblik dat hij een incarnatie van de godheid was. Vóór zijn dood had hij twee propagandisten naar Syrië gestuurd. Een van hen heette Darragh. Zijn prediking had redelijk succes in deze streken en de Druzen genoemd naar deze propagandist vestigden zich, na vele avonturen, in het bergland van Midden- en Zuid-Libanon.

In de 19e eeuw vestigde nog een groep van hen zich in de bergachtige streek van Zuid-Syrië, de Jebel Druze.

Ofschoon de Druzen van oorsprong moslims zijn, worden ze tegenwoordig officieel niet als moslim beschouwd. Hun leer, die o.a. de godheid van al-Hakim en de zielsverhuizing bevat, wordt zeer geheim gehouden. Zij kennen een organisatie met verschillende trappen van initiatie. Het is onjuist om te spreken van de stam of van het volk der Druzen. Zij vormen een godsdienstige sekte.

Gedurende de eerste eeuwen van de Islam, onder de dynastiën van de Omayyaden, de Abbassieden, en zelfs onder de Turkse overheersing maakte Libanon deel uit van Syrië en werd bestuurd door gouverneurs, terwijl ook kleine plaatselijke dynastieën door de Ottomanen getolereerd werden zolang ze maar belasting betaalden.

Al deze kleinere dynastieën, verdeeld als ze waren door ras, godsdienst en economische belangen, werden nog tegen elkander uitgespeeld door de Ottomanen, die het beginsel van "Divide et impera" (verdeel en heers) huldigden.

Een van de prinsen uit de dynastie van de Maan-Druzen wist rond 1600 grotere invloed te verwerven en bracht bijna het gehele tegenwoordige Libanon onder zijn macht. Maar in 1697 werd deze situatie weer opgeheven door de ingreep van de Ottomanen, die het Libanese gebied weer verdeelden onder diverse gouverneurs.

Einde 17e eeuw tot ongeveer midden 19e eeuw staat het gebied onder leiding van de dynastie van de Chehabs. Deze waren eerst orthodoxe moslims, maar bekeerden zich later (1841) tot het Maronietische christendom.

Maar gedurende al die eeuwen is de geschiedenis van Libanon een aaneenschakeling van twisten en oorlogen tussen Emirs en plaatselijke autoriteiten, tussen de plaatselijke machthebbers onderling, tussen de verschillende godsdienstige gemeenschappen. En dat alles met de stilzwijgende goedkeuring van de Turken, wier enige eigenlijke belangstelling bestond in het innen van belastingen. Van een direkt Turks (Ottomaans) bestuur was, behoudens enige uitzonderingen, nauwelijks sprake.

Wanneer men hier nog aan toevoegt dat sinds het einde der 18e eeuw de Libanon betrokken werd in het politieke machtspel der grote mogendheden, Engeland, Turkije, Frankrijk, (denk slechts aan de veldtocht van Napoleon in het Oosten en later het Egyptische avontuur van Mehmet Ali in Syrië) dan wordt het wel duidelijk dat de geschiedenis van Libanon reeds sinds eeuwen verre van rustig was.

Na de bloedige burgerwisten van 1841, tussen Maronieten en Druzen doet de laatste uit de dynastie van Chehaba afstand van de troon en vertrekt naar Istanboel. De Libanon wordt verdeeld in twee distrikten: het noorden geadministreerd door een Maroniet, die afhankelijk was van de gouverneur van Beiroet, het zuiden geadministreerd door een Druze, die afhing van de Sacha van Saida. Er heerste gedurende 20 jaar een betrekkelijke rust.

In 1860 breekt echter opnieuw de burgeroorlog uit tussen Maronieten en Druzen, waarbij duizenden christenen het leven lieten. De rust werd hersteld door de tussenkomst van Turkse en Franse troepen. De Europese grootmachten leggen aan Turkse een nieuwe organisatie op voor Libanon, waarbij het Libanese gebergte een autonome provincie van Turkije wordt, bestuurd door een niet-Libanese christen. Deze situatie bleef gehandhaafd tot 1914.

Gedurende de wereldoorlog 1914-1918 werd Libanon weer direkt bestuurd door een Turkse gouverneur.

Na de oorlog kwam het onder Frans mandaat, dat duurde tot 1943. In 1946 wordt Libanon een onafhankelijke staat. Alle regeringsfuncties worden verdeeld over de verschillende godsdienstige groeperingen, volgens een systeem dat neergelegd was in het "Nationale Pact" van 1943, waarin gepoogd was om een zeker evenwicht te brengen tussen alle godsdienstige groepen. Dat evenwicht was niet altijd even stabiel, hetgeen blijkt uit de interne twisten in 1958, die een Amerikaanse interventie tot gevolg hadden, maar ook uit de poging tot staatsgreep in 1961 door de P.P.S. (Parti Populaire Syrien) •

De grote factoren, die tenslotte hebben geleid tot de huidige evenwichtsverstoring zijn: de invloed van de Pan Arabische gedachte, die in de buurlanden erg populair begon te worden nl. onder invloed van Abdoel Nasser in Egypte; de aanwezigheid van duizenden Palestijnse vluchtelingen die zich vooral na de oorlog van 1967 sterk bewust begonnen te worden van hun situatie.

Het toch al niet-zo stabiele evenwicht binnen de Libanese gemeenschap, is niet opgewassen geweest tegen deze van buiten komende factoren.

A. van Leeuwen